

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. I. Creatura possibilis ante cognitionem Dei nullum habet esse
possibile, sive positivum, sive negativum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

SECTIO QUARTA

DE OBIECTO CREATO POSSIBILI.

1. *Tripliciter est possibile logicum ex Scoto.*

Quid sit possibile logicum ex Scoto.

2. *Quo sensu dicitur in divinis potest dici possibile.*

In Deo datur possibile logicum, sicut physica.

3. *Omnipotencia Dei non habet pro obiecto omnino possibile.*

4. *Nota etiam ex Scoto 2. dist. 12. q. 1. duplicem esse potentiam, seu possibilitatem physicam,*

Possibile, seu possibilitas triplex est, nempe logica, physica, & metaphysica. De possibili logico, & physico hæc lego apud Scotum 1. dist. 2. q. 7. n. 10. Possibile logicum differt à possibili reali (id est physico) sicut patet per Philosophum 5. Metaph. capitulo de Potentia. Possibile logicum est modus compositionis, formata ab intellectu, illius quidem, cujus termini non includunt contradictionem: & ita hoc modo possibile est hac propositio. Deum posse produci, & Deum esse Deum. Sed possibile reale (id est physicum) est, quod accipitur ab aliqua potentia in re, sicut à potentia inherente alicui, vel terminata ad illud, sicut ad terminum: Filius autem (in divinis) non est possibile possibilitate reali (id est physica) nec possibilitate inherente, nec terminata ad ipsum: quia possibilitas sive activa, sive passiva est ad aliud in natura. sicut patet per definitionem potentia activa, & passiva, 5. & 9. Metaph. quod est: Principium transmutandi aliud, vel ab alio, in quantum aliud. Tamen Filius est terminus potentia productiva, qua abstrahit à ratione potentia effectiva.

Et si illa potentia (productiva) dicatur simpliciter potentia, terminus illius potentia (v.g. Filius in divinis) potest dici simpliciter possibile. Sed possibilitas illa non repugnat formaliter necessario, licet possibilitas, de qua Philosophi loquuntur de potentia activa, & passiva proprie, repugnet necessitati ex se. Igitur, secundum Scotum, in Deo datur possibilitas logica, tam ut sit, quam ad generari, aut produci; secus possibilitas Physica, sive activa, sive passiva proprie; quia hæc est ad aliud in natura, & repugnat necessitati ex se: Deus autem est ens simpliciter necessarium, & unus in natura seu essentia.

Et ideo omnipotentia divina, quæ est maxime activa, non habet pro obiecto suo adæquato omne possibile, ut bene advertit Smising tr. 3. disp. 7. qu. 3. dicens n. 36. Cum possibile variis modis accipiatur, ut sumitur ex Philosopho 5. Metaph. text. 17. & lib. 1. Poster. cap. 3. nempe pro possibili communi ad necessarium, & contingens, est quæ possibile sic acceptum nihil aliud, quam id, cui non repugnat esse, sive necessitatio sit, sive non; pro possibili necessario, cui etiam repugnat non esse, & pro possibili contingenti, cui non repugnat non esse, explicanti DD. possibile, quod est obiectum divinarum potentiarum (scilicet physicæ & propriè dictæ) esse solum, & omne possibile 3. modo. Nam possibile primo modo est commune enti, non eadenti sub alicujus potentiam effectivam, nempe enti per essentiam, seu Deo; & possibile secundo modo est soli tali enti proprium. Hæc ille.

Nota etiam ex Scoto 2. dist. 12. q. 1. duplicem esse potentiam, seu possibilitatem physicam,

unam subjectivam seu passivam, qualem habet materia respectu formæ, & signum respectu caloris; alteram verò objectivam seu activam, quæ, si fuerit effectiva, respicit possibilitatem, seu possibile metaphysicum, quod est possibile objectivum. Aliquid (loquitur Scotus sup. n. 10) potest esse in potentia dupliciter. Uno modo ut terminus: alio modo ut subjectum, quod est in potentia ad terminum: & forte est eadem potentia; sed ut comparata ad diversa dicitur objectiva, vel subjectiva: ita quod subjectum existens dicitur in potentia subjectiva: & eadem, ut respicit agens, dicitur objectiva: possunt tamen separari, ut in creabili, ubi est potentia objectiva, & non subjectiva; quia ibi non subicitur aliquid.

Duplex est potentia physica.

na est objectiva, altera subjectiva, ex Scoto.

5. *Objectiva vocatur metaphysica.*

Quid sit creatura possibilis, & à quo habeat esse.

Hanc potentiam objectivam vocat Scotus 9. Metaph. q. 2. n. 6. metaphysicam, ibi: Creabile est possibile creari, non tantum potentia logica, quia illa, quantum est de se, posset esse sine activa, ut dictum est prius: propter hoc ergo ponitur ista potentia metaphysica in essentia possibili aliqua entitas, qualis non est in Chymara. Sed de fundamento ejus, qualem entitatem habet, antequam existat difficultas est magna. Queritur, inquam, quid sit creatura possibilis, & à quo habeat esse, non virtuale, & contentum in sua causa, & potentia producente, quæ est Deus, seu creatrix essentia, juxta Aug. in illud Joan. 1. Quod factum est, in ipso vita erat, & Ansel. in Monolog. c. 34. sed esse formale & proprium creaturæ. Pro resolutione, dico primò:

CONCLUSIO I.

Creatura possibilis ante cognitionem Dei nullum habet esse formale, sive positivum, sive negativum.

Videtur esse D. Aug. lib. 5. de Gen. ad lit. c. 18. ibi: Proinde antequam fierent (creaturæ) & erant, & non erant: erant in Dei scientia, non erant in sua natura. Et Ser. II. de Verbis Apost. sic ait: Eliguntur, qui non sunt, nec errat qui eligit, nec vanè eligit. Elegit tamen, & habet electos, quos creaturus est eligendos: habet autem apud se ipsam, non in natura sua, sed in prescientia sua. Ratio est manifestata: quia omnis creatura necessario producit à Deo: ergo esse formale ipsius dependet à Deo, sive positivum fuerit, sive negativum: Ergo ante cognitionem Dei nullum tale esse habet. Hæc Consequentia probatur quia, ut superius ostensum est, Deus non operatur, nisi per intellectum, & voluntatem; sed esse, quod habetur per voluntatem, est esse volitum & futurum; volitio autem

6. *Nullum habet esse formale, ante cognitionem Dei, ex D. Aug.*

Probatio ex ratione.

præsupponit cognitionem, & esse possibile præsupponitur esse futuro: ergo vel independentes à Deo creatura habet esse possibile, vel habet illud per cognitionem. Non primum; nam sic esset ens à se, atque aded creatura, & non creatura, quod implicat; ergo secundum, & per consequens, non habet esse ante cognitionem, ut asserit nostra Conclusio, quæ est Scoti, ut patebit ex dicendis Concluf. seq.

7.
Prima ob-
jectio.

Præius videamus, quæ ab Adversariis præsentis Concluf. obijciuntur. Et primò quidem: si per impossibile (inquiunt) Deus non esset intellectus, & esset omnipotens, non per intellectum, & voluntatem, adhuc essent possibilia; quia prædicata eorum non implicarent contradictionem; ergo præius sunt possibilia, quàm à Deo cognoscantur; sicut præius sunt futura, quàm à Deo cognoscantur, & præius sunt aliqua peccata, quàm cognoscantur, & prohibeantur à Deo. Respondet Felix sup. cap. 4. num. 11. Neg. Antecedens; nam (inquit) ut docet Scotus 1. dist. 7. q. 1. s. Ad questionem, si per impossibile non esset Deus, & esset aliquis intellectus, cognoscens hæc extrema: *Mundum erit, esset possibile, secus verò, si esset omnipotentia, & non esset intellectus; quia tunc non esset extrema, quæ non repugnant.* Unde si Deus non cognosceret creaturas, per locum intrinsecum sequeretur, creaturas non esse, adhuc secundum non repugnantiam. Discrimen est de futuris: nam hæc habent esse per decretum Dei; possibilia non præsupponuntur ad cognitionem, nec peccata, quæ sunt intrinsecè mala. Sic ille.

Solutio Fe-
licis.

8.
Ad non re-
pugnantiam
requiritur
intellectus
ex Scoto.

Subscribo verba Scoti loc. cit. num. 7. Et si queratur: quid est potentia generandi in divinis isto modo? Respondeo: non oportet dare aliquod principium, quò aliquis sit potens generare: sufficit enim sola non repugnantia terminorum. Sicut si ante mundi creationem mundus non solùm non fuisset, sed per impossibile Deus non fuisset, & incepisset à se esse, & tunc fuisset potens creare mundum, si fuisset intellectus aliquis ante mundi creationem; componens hanc: *Mundus erit: hæc fuisset possibilis, quia termini non repugnant: non tamen propter aliquod principium in re possibili, nec propter activum sibi correspondens.* Nec etiam modò illa: *Mundus erit, fuit possibilis, formaliter loquendo, de potentia Dei; sed potentia, quæ erat non repugnantia istorum terminorum, quia isti termini non repugnant: licet istam non repugnantiam concomitaretur potentia activa respectu hujus possibilis.* Ita Doct. Subt. Ubi, ut vides, ad non repugnantiam requirit intellectum, utique propter cognitionem extremorum. Itaque implicat per locum intrinsecum, esse illam non repugnantiam extremorum, & Deum non cognoscere; quandoquidem ante illam cognitionem non fit illa non repugnantia, hæc etenim necessarìo supponit extrema, quæ tamen non sunt sine cognitione Dei. Et ita patet, quòd possibilia ante cognitionem nequidem esse formale negativum, id est, illam non repugnantiam habeant, quiddam Aliqui dixerint. Aliud est de rebus

Implicat
esse rem
possibilem,
& non esse
cognitionem.

futuris; quia hæc habent esse futurum per decretum Dei. Unde sicut implicat per locum intrinsecum, rem esse futuram, & non esse decretum; ita pariter, esse rem possibilem, & non esse cognitionem. Quod attinet peccata, etiam intrinsecè mala, non sunt hæc ante cognitionem; imò probabiliter nec ante prohibitionem. Quomodo autem Deus cognoscat mala, infra suo loco dicitur. Hæc ergo objectio parvi est momenti.

Nec majorem difficultatem habet, quod sequitur: Scientia speculativa supponit suum objectum, non efficit; sed scientia simplicis intelligentiæ, quæ respicit possibilia, est speculativa, ut patet ex ante dictis; ergo non efficit possibilia. Respondet Felix, sup. in fine: quòd Major absolute est falsa; nam licet efficiat, dummodo non dicat de rectitudine praxis, adhuc erit speculativa. Sic ille. Efficit ergo scientia simplicis intelligentiæ possibilia, non in esse reali, sed in esse cognito, quod est esse diminutum, ut patet ex dicendis.

Sed contrà, & erit tertia objectio: Si creaturæ producuntur in esse diminuto à cognitione Dei; ergo & ipse Deus, quatenus à se cognitus ab æterno, poterit dici productus in esse diminuto seu cognito; & quando creatus intellectus intelligit solem, poterit dici sol ab eo productus in esse cognito seu diminuto, quæ sunt absurda. Respondet Smissing tract. 3. disp. 2. n. 37. esse cognitum per se non sufficere juxta intentionem loquendi Scoti (est enim difficultas de modo loquendi) ad hoc, ut quiddam dicatur productum in esse cognito; sed talis productio in esse cognito supponit, productum antè cognitionem non habere aliquod formale, seu proprium esse; sed primò per cognitionem accipere quoddam esse formale seu proprium, nempe, secundum quid: nam si habeat esse proprium simpliciter, vel secundum quid ante cognitionem, non dicit Scotus, illud per cognitionem produci in esse cognito. Sic ille.

Loquatur Scotus pro se, ætatem habet. Igitur 1. dist. 13. q. un. s. Aliter ponitur, num. 10. sic ait: *Si distinctio creaturarum necessarìo præsupponeret distinctionem idearum, ac per hoc Deus sub ratione unius ideæ esset causa, & propria ratio respectu unius ideæ, hoc ided esset, quia esse diminutum Dei, scilicet esse cognitum, esset simpliciter perfectius, & prius naturaliter esse perfectio ideæ: quia ideata sunt respectu Dei artificialia: & esse cognitum artificis vel exemplaris, in quo artificium habet esse, est simpliciter prius ipso esse essentia ipsius ideæ. Sed illa ratio omnino deficit in Personis divinis; quia esse cognitum essentia (divinæ) non potest esse prius naturaliter perfectio esse essentia in se. Et ided licet illa prima Major falsa esset, ad cuius probationem apposta sunt quatuor rationes in agente artificiali; non tamen esset falsa in productione naturali; ubi esset communicatio ejusdem naturæ, sicut est in proposito (putà, in productione Personarum in divinis) quia ibi non videtur, quòd aliquod esse cognitum posset naturaliter præcedere*

9.
Altera ob-
jectio.

10.
Obijctio.

11.
Solutio in
Smiss.

12.
Deus ubi
licet habet
esse non per
se, sed per
productionem
in esse cognito.

13.
Scotus.

cedere naturale esse ipsius natura. Nam essentia divina prius natura, quam cognoscatur etiam a divino intellectu, jam habet esse existentiam in se & formaliter, cum de ipsius essentia sit esse. Deus ergo (inquit Smiling sup.) absolute spectatus non potest dici productus in esse cognito.

Dicit: Absolute spectatus: nam (inquit) relationes divinarum, & Personarum, quatenus per eas constituta in illo priori natura, quo essentia divina antecedit illas, intelligit illas, & sic videri possent prius dicenda produci in esse cognito, quam sint in se. Tamen non existimo sic loquendum; nam illud prius natura, quo essentia est prior relationibus, & Personis, non est prius in quo, sed a quo: cum autem dicitur aliquod esse prius alio esse produci, est sermo de instantibus in quibus, & de ipsis esse, inter quae sit ordo durationis, vel saltem possit esse. Quod addo propter creatum esse, quia licet creatura habuisset esse existentiam simpliciter ab aeterno, prius natura esset producta in esse cognito, quam in esse existentiam simpliciter; quia potest natura sua habere esse simpliciter post non esse simpliciter, & prius natura cognoscetur a Deo secundum esse existentiam, quam existentiam: hoc autem in relationibus & Personis divinis locum non habet; quia adaequatae & identice habent idem esse cum essentia divina; adeoque tam sunt entia necessariae, ac illa; atque ita non possunt concepi in aliquo esse existentiam, abstrahente ab esse simpliciter. Hucusque praefatus Auctor. Et placet.

13. Quantum ad solem, & alia creata ab intellectu nostro cognita, Scotus 1. dist. 36. s. Concedo conclusionem, n. 6. in medio sic scribit: Si aliquid non sit, potest tamen a nobis intelligi, & hoc sive essentia eius, sive existentia eius, & tamen non propter intelligentiam nostram ponitur, quod illud habeat verum esse existentiam. Nec etiam est differentia aliqua, quoad hoc, ut videtur, inter intellectum divinum & nostrum, nisi quod intellectus divinus producit illa intelligibilia in esse intelligibili primo, noster non producit primo. Sed si istud esse non est ex se tale, quod requirit esse simpliciter, producere illud in tali esse non est producere illud in aliquo esse simpliciter; & ideo videtur, si istud esse intelligibile comparando ad intellectum nostrum non requirit esse simpliciter, comparando etiam ad divinum intellectum, producentem in isto esse, non erit esse simpliciter: quia si esse album non est nisi esse qualitativum, producere in esse albo non est producere in esse substantia, vel simpliciter, sed tantum in isto esse qualitativo. Similiter intellectus noster agens producit rem in esse intelligibili, licet sit producta prius: & tamen propter illud producere intellectus nostri agentis non ponitur res sic producta habere esse simpliciter. Haec ille. Ubi, dum negat, intellectum nostrum producere creaturas in esse intelligibili primo, satis significat, posse dici ab eodem intellectu productas in esse cognito secundum: quia (inquit Smil. sup. in fine) quot sunt cognitiones, tot sunt esse cognita; sicut quot sunt termini, tot sunt terminationes.

Sed nunquid istud esse cognitum secundum dici debet esse diminutum? Negat Felix sup. n. 12. sed solum, inquit, ponit extrinsecam denominationem cogniti. Ex quo patet (prosequitur) quod non omne, quod cognoscitur, est prius cognoscibile: nam, ut ait Scotus 2. dist. 1. q. 1. s. Quantum ad hoc, n. 14. secundae intentiones sunt ab intellectu, & ante cognitionem non praesupponuntur cognoscibiles. Sicut in nobis (inquit Scotus) intentiones secundae producuntur per intellectum, & non sunt in memoria, ut memoria est. Quidam ergo intellectus divinus possit producere possibilia in esse cognito, ac dare ipsis esse diminutum, antequam sint in memoria, ut memoria est; id est, antequam habeant aliquod verum esse reale essentiae? Non est dubitandum.

Pro quo nota, Henricum Quodlib. 8. q. 1. & 9. & Quodlib. 9. q. 1. & 2. & Quodlib. 11. q. 3. & in Summa 2. 3. q. 23. & 25. (ut refert Smiling sup. n. 32.) tribuere creaturis aliquod reale esse essentiae aeternum, ratione cuius sint objectum divini intellectus, ut abstrahunt ab existentia actuali; quia sine tali realitate ipsius esse essentiae putat, non posse illud esse a Deo cognosci. Similiter, quoddam esse aeternum creatis essentis tribuisse Joan. Wiclef inter eius errores recenset Waldensis lib. 1. Antiquae fidei c. 8. & in eodem errore fuisse Scotum, referunt Cajet. 1. p. q. 14. a. 5. & Bannez q. 10. a. 3. & quidam Alii, eo quod Scotus 1. dist. 35. & 36. scripserit, creaturas habere quoddam esse cognitum ab aeterno, in quo prius sint productae, quam in esse existentiae producantur in tempore: quam Scoti citationem falsitatis satis redarguerunt Recentiores, ut Vasquez 1. p. disp. 70. c. 2. n. 8. & disp. 104. c. 3. num. 9. & Suarez disp. 30. Metaph. lect. 15. num. 27. & disp. 31. lect. 2. n. 1. Scoti autem sententia ex ipsius verbis mox clare patebit; ac praeterea ex eo dicta Scoti citatio absurda apparet, quod impugnet, quomodo ergo eodem loco eam tenere potuit? Quid ergo docet Scotus? Jam edissero, eritque

CONCLUSIO II.

Primum esse, quod possibilia habent a Dei intellectu, ut a causa efficiente, est esse diminutum, quod formaliter est ens rationis.

Prima pars est Scoti 1. dist. 43. q. un. n. 5. s. Aliter dico, ibi: Per ipsam potentiam sub ratione, quae est omnipotentia, non habet objectum, quod sit primo possibile; sed per intellectum divinum producentem in primo instanti illud in esse intelligibili; & intellectus non est formaliter potentia activa, quae Deus dicitur formaliter omnipotens, & tunc res producta ab intellectu divino in esse talis, scilicet intelligibili

14. An hoc esse debeat dici esse diminutum. Negat Felix.

15. Henricus tribuit creaturis aliquod esse reale aeternum.

16. Wiclef inter eius errores recenset Waldensis lib. 1. Antiquae fidei c. 8. & in eodem errore fuisse Scotum, referunt Cajet. 1. p. q. 14. a. 5. & Bannez q. 10. a. 3. & quidam Alii, eo quod Scotus 1. dist. 35. & 36. scripserit, creaturas habere quoddam esse cognitum ab aeterno, in quo prius sint productae, quam in esse existentiae producantur in tempore: quam Scoti citationem falsitatis satis redarguerunt Recentiores, ut Vasquez 1. p. disp. 70. c. 2. n. 8. & disp. 104. c. 3. num. 9. & Suarez disp. 30. Metaph. lect. 15. num. 27. & disp. 31. lect. 2. n. 1. Scoti autem sententia ex ipsius verbis mox clare patebit; ac praeterea ex eo dicta Scoti citatio absurda apparet, quod impugnet, quomodo ergo eodem loco eam tenere potuit? Quid ergo docet Scotus? Jam edissero, eritque

Vasquez. Suarez.

16. Intellectus facit primum objectum omnipotentiae, producendo res in esse intelligibili. Scotus.